

„Vasárnapi” lap — szombaton

Január első hetétől változik lapunk megjelenési rendje: tekintettel az általános szabad szombatira, 12 oldalas heti ünnepi (vasárnapi) számunk ezentúl minden héten szombaton reggel jelenik meg. Ez azonban nem jelenti azt, hogy vasárnap friss újság nélkül maradnánk olvasóink, csak éppen ilyenkor 8 oldalas újságot kézbesítenek a lapterjesztők.

A megjelenési rend változását elsősorban a nyomdai szabadszombati szervezése tette szükségessé. Olvasóink azonban az eddigi terjedelemben kapják az újságot, hiszen a napilapok ezután is hetente határozottan jelennek meg.

Néhány szerkesztési változást természetesen magával hoz az egyszerű eljárás. A 12 oldalas lapszámok szerkezeti rendjét ugyan egészében változtat-

lanul hagyjuk, s megtartjuk benne a Magazin-rovatot, ilyenkor közöljük a rejtélyt is — a Postaláda-rovat azonban januártól átkerül szombatról a vasárnapi újságba.

Bizva abban, hogy mindkét hét végi lapunk iránt megmarad olvasóink érdeklődése, mindenképpen arra törekedünk, hogy vasárnap is friss híreket, riportokat, tudósításokkal jelentkezzünk. A sportbarátok bizonyára örömmel veszik, hogy a szombati versenyek után a vasárnapi Délmagyarországi kibővített sportrovatot találják. A lapszámunkban rendszeresen közlünk majd kommentárt is a hét valamely fontos eseményéről, jelenségéről.

A változást olvasóink első ízben január 9-én, szombaton és 10-én, vasárnap érezhetik.

A napló utolsó lapjára

Változásban

Több mint hatvan képzőművészeti kiállítás várta az érdeklődőket 1981-ben, Szegeden. Ha visszalapozunk, s az egykori terveket szembevitjük a megvalósult tárlatokkal, ismét fölvetődik a kultúra tervezésének meg lehetőségei összetett problémáik. Nem mintha az elképzelések döntő többsége nem valósult volna meg, de néhány esetben — különösen sorozatoknál — bizony jelentkeztek a fátorgás, az elszűrés vagy az aránytérvesztés jegyei.

Négy kollektív tárlat emelkedt érdemes mindenekelőtt földézni: a meglehetősen kudarcos, de a kiállítóknak anyagi sikerrel járó *Tiszatáj* című, immár rendszeres képcsarnoki bemutatód, az utóbbi esztendő talán legmagasabb színvonalú nyári tárlatát, az izgalomban bővelkedő, újszerűségével ható országos *Stúdió-seregszemle*, és a gigantomániájával karaktert mindinkább veszítő *vásárhelyi őszi tárlatot*. Amikor úgy hat-hét éve a nyári tárlat meglehetősen hullámvölgyben volt, megszületett egy ötlet, hogy elég volna kétvétenként megrendezni, sőt olyan hangok is hallatszók, hogy helyette itt kéne otthont adni a legnépszerűbb, s talán éppen ezért legzavarosabb és legtöbb veszélyt rejtő fesztézet kétvétenkénti szakmai seregszemléjének. Csakhogy azóta a nyári tárlat egyenesen fejlődött, színvonalát emelkedett és előrelépést ért a rendezésben is. Mire megtalálta önmagát, beérte a másik gondolat is, így aztán nemcsak egy sikeres iv török meg, de a mostanra megismert s zsegedi szobrászatot fosztják meg egy országos kiállítási lehetőségtől. Tény, hogy a kétvétenkénti megrendezésre kerülő *nemzeti tárlatok* lehetetlenné teszik a nyári tárlathoz hasonló karakterű bemutatók létrejöttét, a fesztézet szakmai megméretésére is szükség van, de vajon a szegedi téli tárlatok gondolatának fölmelegítése pótolja-e a nyári kiállítások nagyobb kitekintését és szigorúbb szakmai mércejét? S ha már nem lesz nyári tárlat, vajon a nyitottáruval batározott profilját elvezte, de gazdagabb kínálatot nyújtó vásárhelyi őszi tárlat képes-e átvenni teljességében ezt a funkciót? Hogy igen, arra remény lehet, hogy a Fialat Képzőművészek Stúdió-kiállításán szereplők jó része ott volt a nyári és az őszi tárlaton is.

Tápai Antal életművének bemutatója vezette be az 1981-es évadot, mely Cs. *Patay Mihály* 60. születésnapjára rendezett tárlatával zárul. Már ez is bizonyítaná, hogy az itt élő művészek nem mostohagyermekai a rendezőknek. Rajtuk kívül retrospektív tárlatot rendezett *Vincze András*, *Novák András*, *Kopasz Márta*, bemutatkozott *Szabó Miklós*, *Benes József*, *Tóthné László Anna*, *Lapis András*, *Zoltánfy István*. A tavaly elhunyt *Vinkler László* hagyatékából közönséig elé került az Akropolisz pillanatok című, 22 rajzot és versrészletet tartalmazó rajz, s kiállították a Londonban élő *Buday Györgynek* 25 magyar költőről készített falmetszetét.

Néhány szót a képzőművészeti ismeretterjesztésben, a vizuális kultúra népszerűsítése ügyében buzgólkodókról. A Juhász Gyula Művelődési Központ évek óta sikerrel szervezi az üzemekben, gyárakban, vállalatoknál vándoroltatott képzőművészeti anyagait. A szocialista szerződések mellett ez a rugalmas, dinamikus és színvonalas program jól segíti a művészeti ismeretterjesztés és élménynyújtás munkáját. Hasonló céllal, de sajátos módon szervezte vándorkiállítást *nyolc város 26 képzőművészenek* munkáiból a Központi Statisztikai Hivatal számítástechnikai és ügyvitelszervező váltala egy vetélkedő nyomán. Ötletük ragadós lehetne. A rokkantak nemzetközi éve adta az apropót, hogy bemutatassák Szegeden a *megye gondozottjainak és rehabilitáltjainak* képzőművészeti jellegű munkáit. Ez a tárlat azon túl, hogy a művészetterápia kiváló igazolás volt, felkavaró, igaz élményt is nyújtott.

A tágabban értelmezett vizuális kultúra jegyében három, igen érdekes tárlatot rendeztek. A *Magánlakás '81.* címmel olyan terveket, maketteket, családi-, sor- és társasház-típusokat mutattak be, melyek inspirálói lehetnek az egyre szaporodó magánlakásépítők-akoloknak. Hogy mi kerültjön ezekbe a korszerű és modern otthonokba, arra irányuló példákak szolgált a Képcsarnok nyári lakberendezési kiállításán, ahol szép harmóniában jelentkezett a bútorkészítő, a textil és a kerámia együttese. S hogy mik foglalkoztatják a világ építészeit, arról a posztmodern építészeti dokumentu-

Műszaki információs központ

Január 1-től az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ (OMKDK) nevét Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtára (OMIKK) változtatta az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke.

Az új elnevezést az indokolja, hogy az intézmény tevékenysége az utóbbi években jelentősen bővült, és munkája továbbra is új információkhozjutással, technikai eszközökkel korszerűsödik. Így bővült mindenekelőtt a műszaki kutatásfejlesztést végrehajtók információellátása egy átfogó szakirodalmi információs rendszer keretében, valamint kiépült a felső szintű vezetési és irányítási információellátása is.

A könyvtár továbbra is Országos Műszaki Könyvtár elnevezéssel működik.

maill fősorokoztató tárlaton győződhetünk meg. Szelídített itthoni változatra, valamint építészeti és képzőművészeti együttműködésnek lehetőségeire, az Újszegen főlépett Tanács Társaságképzési és Módszertani Intézet szolgálat példát. Szemnyitogató sorozatokat kezdeményezett a Bartók Béla Művelődési Központ, amikor a hazai progresszív törekvések olyan képviselőinek rendezett kamaratárlatát, mint *Fajó János*, *Páts László*, *Benes József*. Úgy tűnik, a szegedi Ifjúsági Ház jó szövetségesre talált a Fialat Képzőművészek Stúdiójában, hisz mini-galériájában egymást érték az ifjú alkotók bemutatkozásai.

T. L.

A koncert

Színés magyar film. Forgatókönyvíró és rendező: **Koltay Gábor.** Látványtervező: **Nyári István.** Fényképezte: **Kende János, Andor Tamás, Vékás Péter, Mertz Lóránd, Ragályi Elemér, Halász Mihály, ifj. Jancsó Miklós és Janovics Sándor.** Főszerepben az **Illés-együttes, Koncz Zsuzsa, a Fonográf együttes és a Tolcsvay-trió.**

Nem túl lényeges, de hadd említem meg, a cím, mely maga nemes egyszerűséggel az itt hallható zene különleges minőségét hivatott kifejezni, némileg adósunk marad. Mert szerencsére több ez a film valamely nosztalgiaesztétikájánál, annak a márciusi sportcsarnoki dzsemborinak hangulatában, hogy úgy mondjam ekvivalens fölidézésénél, amikor újra összjött a nagy csapat, a legendás Illés-együttes, régmúltjának és utóéletének minden „hozámaival”. Tolcsvayékka, Koncz Zsuzsával, meg persze *Illés Lajossal*. A film inkább a Szórényi-jelenségről szól. A kameramozgások soknyelvteljesen csapnak le a Szórényi-Levente hasznáira a legtöbb nyersanyagot, az ő személye, amely összetartja a különféle stílusú és ízlésű számokat, összefogja a szerzőgagot. Szórényi Levente ugyanis kétségtelenül a legjelentékenyebb figurája mindannak,

Petőfi Baskíriában

Szíves ajánlósorokkal kaptam könyvet múlt januárban Baskíriából: „*A baskír nyelvű Petőfi-kötet megjelenése nagy ünnep volt számomra. Ezen ünnep öröme megosztom Veled is. Tisztelettel: Babdulla Bajburin*”. Aki az ajánlást írta, baskír költő és író, Petőfink avatólt ismerője, a magyar népek elkötelezett híve, családjával együtt kulturánk odaadó tisztelője, a magyar irodalom meghatóan lelkes tolmácsolója, a tavaly szilveszterkor baskírral megjelent Petőfi-kötet fordítója.

Más nomád népekhez hasonlóan a baskíroknak is rendkívül gazdag a népköltészetük. A cári rendszerrel szemben vívott meg-megújuló harcával magának leggendás hírnevet szerző, megfőrtételetlen kis nép történelmét maga is legendákban őrizi. Eposzokat elsorolni is soká tartana, ám leghíresebb közülük az „Ural-batir”, amely a főhős nevében is a szeretett szülőföld szimbólumává magasztosult hegység nevével őrizi. A baskírok éppoly rajongva szeretik az Uralt, mint „édes Volgát”. Ját szereti a fölük kissé nyugatabbra élő többi, e tájon őshonos nép: a baskírokkal rokon nyelvű tatárok és csuvasok, a velük rokon moróvok és cseremiszek. Az „Ural-batir”-nak a Kalevala közelében van méltó helye a világirodalmi könyvespolcon. (Oroszra már többször lefordították, de más nyelven készült fordításáról nem tudok; magyarra való átültetése gazdag fordításirodalmunkhoz illő vállalkozás lenne.) A baskír toponimiai legendák a szülőföld különböző földrajzi nevezőit fűződik történetek társ, pedig szinte kimeríthetetlen. A baskírok olyannyira szeretik a dalt, a táncot is, hogy azt a faluról vagy inkább a nomád sátrak között magukkal hozott szökést, hogy vasárnap délutánként népi hangszerrel zenéjére énekelve kivonuljanak a legközelebbi folyó partjára, és tipegő táncukkal, vissza-visszatérő dallam-

mű zenéjükkel, a madárdaltól hangos hajnali erdőre emlékeztető dalaikkal mulassák a macacs időt, még Úfában, a nemzetközivé híglült millió városban is hírek őrzik a kreolós bőrű, keleti arcú, kissé mongolos szemű, alacsony termetű, tömzsi baskír fiatalok. Népdalaikat elsőként — mint annyi más dologban megessét — egy magyar, *Próhle Vilmos* mutatja be a világunk az 1903–1905-ben a Keleti Szemlében megjelent Baskír Nyelvtanulmányokban. A szerzőgagot témájú baskír népmesekincsből most készült a szegedi egyetemen válogatott fordításkötet.

A baskír nemzeti irodalmi nyelv csupán 60 éves. A húszas években arab, a harmincas években latin, a negyvenes évektől cirill betűvel írják. Ahogy az írás, úgy az irodalmi nyelv hangnani, nyelvtani normáinak kialakításához sem vezetett ellentmondás nélkül az út. A baskírnak ugyanis két fő nyelvjárása van, és az irodalmi nyelv ezek ötvözeté. Ma már kiforrott ez az irodalmi nyelv is. Több száz kötetnyi szépirodalmi alkotás: történelmi regények, elbeszélések, versek, drámák, műfordítások születtek, és természetesen tudományos és ismeretterjesztő művek íródnak a mai baskír irodalmi nyelven. Néhány központi napilap és tucatnyi folyóirat jelenik meg baskírral. Úfában, a fővárosban, a „vidéki” lapokról most nem is beszélve. A Baskír Írószövetségnek mintegy százötven tagja van. (A népmesék fordításához hasonlóan az utóbbi időben megindult Szegeden a baskír szépirodalmi műveinek is eredetiből magyarul történő átültetése. Kiadásuk ügyét az Európa Könyvkiadó karolta föl. Korábban magyarul csupán néhány *Mosztaj Kerim* vers és egy dráma jelent meg orosz szöveg alapján készült fordításban.)

Abban, hogy *Gabdulla Bajburin* Petőfi fordítója lett, természetesen a véletlenek is nagy szerep jutott. Az 1980 végén megjelent baskír nyelvű Petőfi-kötet igen átgondolt válogatásra vall. A forradalmár Petőfi — szabadságvágy, harci hév, az elnyomásval való szembeállítás; ez a Bajburin válogatta és fordította. Petőfi-kötet vezérfonala. A 86 vers közül hiányoznak a helyzetdalok, alig van a családjáról írott vers, csak a leg rövidbe, aforizmatikus szerelmi versek kerültek be a válogatásba, de 87-ként ott van a teljes *Apóstol*. Bajburin a régi török irodalmi nyelvből átvett arab és perzsa eredetű szavakat használja föl a szabadság és szerelem fennköltségének a hangsúlyozására. Kevés viszont nála a népies szó. Amikor pedig a keresztény hagyományú magyar kultúrának saját népe iszalmi kultúrájától különböző voltát kívánja kiemelni, az orosz eredetű szónomát választja a sok közül. Véselese a baskír költészetét hagyományokhoz kapcsolódik: Bár magyarból fordít, megsem maradt rá hatástalan az itt-ott mankóként használt *Martinov-féle* pompás orosz fordítás. Ez akkor is érthető ha tudjuk, hogy a nyelvünk közötti tipológiai hasonlóság — agglutináció, szótagharmonia és magánhangzó-illeszkedés, a mondatszerkesztés bizonyos hasonlóságai — miatt nyelvünk sokai közelebb állnak egymáshoz, mint akár melyikünkéhez az orosz.

Abban, hogy *Gabdulla Bajburin* Petőfi fordítója lett, természetesen a véletlenek is nagy szerep ju-

Új film

közvetett utat megjárva őket is nemegyszer megkövítették. A lényeg természetesen az, hogy az utat bajárták. S immár ahhoz sem szükös-geltetik különösebb jóstehetség, hogy eme film karrierjét jövődőljük meg, falusi moziktól a fővárosiakig. Most, utólag, teljesen mindegy, milyen föllállásban, kiné a számat halja, a hallgató — valami nehezen félreismerthető ízlés- és stílusazonosság láthatatlan áramkörökkel körülvett, zene-karikai erősítővel kábelbeiben. Bródytól Illésig, Szórényitől Tolcsvayéig. És minden különösebb esztétizálás helyett nem is igen javasolhatnánk mást, amit úgyis tesz mindenki majd: adja át magát a zene és látvány varázslatának. Mindenesetre a rendező Koltay Gábornak például oly kitűnően sikerülhetett ugyanez, hogy meglódult fantáziájának eredményeképpen színes, változatos snittek porgetik föl a látványt, avatják a szemnek is gyönyörűségévé, ami a fölnek gyönyörűsége. És szabadon szólni eme magyarázóknak (bár talán ez csak nekem az). Tolcsvay megkomponálta a *Nemzet* dalt, miről azt hihető, mint vers, más művészet számára tabu, oly tökéletes, hogy megkomponálhatatlan Tolcsvay Talpra magyarja azonban kitűnő. Ahogyan előadja, pláne.

N. I.

Torma József